

A „Korona“ kávéház.

(1786—1913.)

Augusztus 30-án csodára ébredt a Váci-utca. Aznap történt először, hogy megfordították a kulcsot a *Korona-kávéház* ajtajának zárjában és így megszűnt az a kávéház, mely három századot látott. multjával joggal büszkélkedhetett, melyet a régi pesti burgerek méltán neveztek örök mécesnek (*Ewiges Licht*), mivel emberöltőkön át éjjel-nappal nyitva volt vendégei számára.

A régi Váci-utcának, a hajdanvaló Lipót-utcának, egyik utolsó *wahrzeichenje* költözött el vele az élők világából. Először a *Nagy Kristóf* hagyta el helyét, honnan 1823 óta tekintett le az egymást felváltó nemzedékekre. Régi helyére került ugyan egy új Nagy Kristóf, de azért mégis csak igazi budapesti vandalizmus volt, nem a régit illeszteni az ujonan épült házhoz. De hát Budapesten a kegyelet hiánya mindenkoron jellemző tünete volt a városi életnek. Hogy csak néhány esetet soroljak fel erre vonatkozólag: 1810-ben Pest városának magisztrátusa a város közterein álló műemlékei közül többet lehordatott, mivel az idő megviselte őket. Ekkor pusztult el a belvárosi főtéren állott *Szent-Háromság szobor*, melyet 1738-ban a pestis-járvány megszűntekor emeltek, ekkor a Sebestyén-téri fogadalmi oszlop. Ez még az előbbinél is régibb volt. Azóta persze már maga a Sebestyén-tér is követte egykori jelképének szomorú sorsát. — A mult század elején ily nyomtalanul tűnt el a pesti *Stock im Eisen* is a Váci-utcából. Ha nem is tudta eredetét a XV. századig visszavezetni, mint híres bécsi kollégája, mégis érdekes emléke volt a régi céhéletnek. Minden valamire való lakatos- és kovácsinas, aki a régi jó világban Pestre vetődött, beleverte a maga szögét e fatuskóba s végül bizonyára végleg *megtelt* Pesten is az érdekes vasbot. A harmincas években még élt az emléke a Váci-utcában. Nemes *Jálics Ferenc* ezidőben róla nevezte el váci-utcai üzletét s cégérül is megfestette számára. Azóta persze sok minden megváltozott. A Jálicsok s a többi pesti patricius-családok sarjai nem kereskednek többé, a festett cégérek is rég letűntek a belvárosi házak falairól. Pedig valamikor valóságos képtárrá tették a Váci-utcat. A biedermeier-kor napjaiban a legkülönbözőbb képekben gyönyörködhetek a járókelők a Váci-utcában. A Gabler-ház falán Károly főherceg, a népszerű hadvezér képe díszlett akkor, melyet *Johann Gotllieb Graf, bürgerlicher*

Tuchbänder még 1800 körül festetett. Másutt a daliás württembergi herceg képe ékeskedett s volt ott kozákot, fekete kutyát, arany vasmaeskát, szép pesti nőt, koldust ábrázoló festett cégér egyaránt. E furcsa szokás alkonyán, a harmincas években még egy *Barabás, Sterio* és *Lacatari* is festettek cégérképeket a Váci-utcai boltok számára. Ki tudja, nem lappang-e egyik-másik még valahol?

A váci-utcai *Korona kávéház* eredete rég letűnt időbe vezet vissza bennünket. *Korabinszky* 1786-ban szó szerint ezeket írja a váci-utcai *Korona vendéglőről* és a benne akkor létesült kávéhárról: „Die vorzüglichern Wirtshäuser sind in Pesth: die Sieben Churfürsten, Der Weisse Wolf, Das Engel-Schiff, Der Adler und *Kronenwirthshaus*, welches neu und prächtig eingerichtet worden. In demselben wird man bey offenen Tafeln und Porzällen mit Silber herrlich bedient und um einen billigen Preis traktiert. In eben diesem Hause ist auch das *neu angelegte schön und bequeme Tuschlische Kaffeehaus*, der Post gegenüber. Dieses Kaffeehaus hält ausser vielen Bequemlichkeiten, welche man in *grossen Städten vergeblich sucht*, französische und die bekanntesten deutschen Zeitungen.“ A *Korona kávéház* tehát 1786-ban indult el hosszú útjára. Alapítója Tuschel Sebestyén volt, az első pesti nagyvállalkozó, kiről nemrég már megemlékeztem a *Pesti Hirlap* hasábjain.¹⁾ Pompás helyen feküdt ez az első pesti nagykávé. A város egyik legforgalmasabb utcájában, szemben Pest régi postaépületével, könnyen sikerült felvirágoznia. A régi postaépület, melynek, sajnos, nem maradt ránk semmiféle képe, a mainál sokkal fontosabb szerepet töltött be az akkori világban. Tágas udvaráról döcögtek ki az ország minden tája felé a gyorskocsijáratok, négy és hatlovas hatalmas batárok. Itt érkezett meg mindenki, akit ügyesbajos dolga Pestre hozott, innen indult el mindenki útjára. A XIX. század elején cserélt először gazdát a *Korona kávéház*. Az „*Adressbuch der königl. Freystadt Pesth auf das Jahr 1803*“ már *Götz Ádámot* nevezi meg tulajdonosául. Ekkortájt szűnhetett meg a *Korona vendéglő*. Többé nem találkozunk vele sehohsem. A *korona kávéház* azonban maradandóbbnak bizonyult. *Götz Ádám* után *Emmerling Ferenc* kezére került, az 1815. *Adressbuch* szerint már ő a tulajdonos. Ez a ma is virágzó család már akkor is nagy tekintélynek ör-

vendett Pesten. Hosszabb-rövidebb ideig birtokukban voltak a biedermeier-kor leghíresebb pesti vendégfogadói: a *Vadászkürt, Magyar Király*, később az *István Főherceg* is, 1815-ben pedig már *Emmerling Leonhardnak* is volt kávéháza az Uri-utcában. *Emmerling Ferenc*, a *Korona kávéház* tulajdonosa, egyuttal a pesti *Vigadónak* is hosszabb ideig bérlője volt s Pest társadalmi életének kedélyes fejlesztésében nagy része volt. A leghíresebb bálakat, táncvigalmakat ő rendezte, ő hozta le Pestre több ízben *Lannert*, majd *Strausst* is Bécsből. A pesti kávéházak már e korban közönségük dolgában nem igen különböztek. Minden kávéházat más-más osztálybeliek látogattak. A *Korona kávéház, Schams Ferenc* tanuságtétele szerint már az 1820-as években a pesti görög kereskedőknek lett az állandó találkozó helye. A pesti görög kolónia, melynek ma már csak roncsai vannak meg, itt találkozott a leggyakrabban. Persze, csak a férfiak, nők ekkor még nem igen jártak kávéházakba, számukra limonádés és fagyaltos pavillonok voltak a nagyobb tereken. Az 1860-as évek elején *Eger Lajosé* lett a *Korona kávéház*, de már 1866-ban a híres *Somossy Károly*, a későbbi *Mulató*, a mai *Fővárosi Orfeum* megalapítója a tulajdonosa. Az 1867. évi koronázás napján ő adta neki az „*Első magyar Korona kávéház*“ nevet s nagy ünnepséggel újra fölavatta a átalakított helyiségeit. Ekkor már gázvilágításra rendezkedett be, hatalmas tükröablakai voltak s a belsejébe is nagy tükrök jutottak. A pestiek képzeletét sokszor foglalkoztatta e kávéház. Történetének egyik állítólagos epizódját így mesélik a *Belvárosban*:

— Amikor *Károly herceget*, a mai román királyt, fejedelemnek hívták meg Romániába, a németország Sigmaringenből Budapesten keresztül utazott Bukarestbe. Itt Pesten értesült, hogy az ellenpárt el szeretné tenni útjából és hogy egészen Pestig elébe jöttek embereik, akik leselkednek rá. *Károly herceg* tehát frakkot öltött és beállt pincérnek a *Korona-kávéházba*, hogy így nyomát veszítsék üldözői. Az utóbbiak természetesen egy este elvetődtek a *Korona-kávéházba* is, ahol vendégek már nem igen voltak, csak a tulajdonos, *Somossy*, billiárdirozott a főpincérral. A főpincér pedig a mai *Károly román király* volt. Nem ismerték fel. — Az eset elég érdekesen hangzik, s csak egy hibája van, hogy III. *Napoleonról* ugyanez a monda járta a kávéházban. Ő is trónkereső útjában ott járt volna, ő is *Somossy-*

¹⁾ V. ö. „A pesti hetzek“ c. cikkemmel. P. H. 1913. jul. 6.

val s vendégeivel billiárdozott. Hitelesen beigazolván azonban egyikök esete sincsen.

Amikor tavaly a Korona-kávéháznak egy emberöltő óta hajlékot adó házat lebontották, *Harkai Lajos*, a kávéház utolsó tulajdonosa, bizva a kávéház örököltőségében, régi helyiségeivel szemben ismét s diszesebb alakban állítá fel. A régi Koronából a hagyományos kerek asztalok egyike s néhány karosszék költözött át az új helyiségbe. Sajnos, a község az átköltözésről nem akart tudomást venni, s akik oly szívesen jártak a régi ódon falak közé, most a csillogó helyiségbe alig-alig tették be a lábukat. Az áthelyezett Korona-kávéház már az áthelyezés pillanatában megbukott.

A véletlen akarta, hogy ez a régi kávéház ugyanakkor tűnjön el, amikor egy puskalövésnyire tőle a Koronaherceg-utcában azt az érdekes házat bontogatták, mely már 1806-ban *Oettinger Ferenc* uram „*Három szeretsenhez*” címzett kávéházának adott hajlékot s melynek 1812-ben megfestett cégére Fischer építész szívességéből mint hallom mégis csak a székesfővárosi muzeum birtokába került. Most még csak azt kellene kipuhatolni, hogy hová lett az ugyancsak most csákány alá került „Szabadság csarnok” márvány emléktáblája, melynek helye ott kell, hogy legyen az ujonan felépülő ház falában.

A régi Korona-kávéházra ezentúl már csak az a kőkorona fog emlékeztetni, melyet egykori helyiségei fölé az új ház építője helyezett el. Ismét eltűnt egy darab régi Pest. Képét a jövő nemzedék már csak a székesfővárosi muzeumban láthatja majd, ha ugyan egyáltalában készült róla felvétel.

Palóczy Edgár.